

1. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih

O konferenci

1. nacionalno konferenco o varnosti v lokalnih skupnostih je organizirala Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru v sodelovanju z Mestno občino Ljubljana. Dogodek se je odvil 27. novembra 2015 v prostorih mestne hiše Mestne občine Ljubljana.

Pobuda za konferenco o varnosti v lokalnih skupnostih je nastala v okviru raziskovalnega dela Programske skupine Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru, katere namen je med drugim tudi, da preusmeri pozornost raziskovalcev s teoretične ravni na preverjanje znanstvenih spoznanj in vrednosti teh spoznanj za prakso, saj je bilo ob analizi trenutnega stanja ugotovljeno, da je eden izmed glavnih problemov doseganja učinkovite varnosti pomanjkljivo sodelovanje med teorijo in prakso. Prav tako je treba varnostne izzive v urbanih okoljih, zaradi kompleksne interakcije različnih vplivov, obravnavati interdisciplinarno in celovito, če se želijo uvajati dolgotrajne spremembe.

Glavne vsebinske smernice raziskovalnega projekta so v multidisciplinarnem preučevanju varnosti v lokalnih skupnostih, s ciljem predlaganja uporabnih rešitev za bolj učinkovito zagotavljanje varnosti v lokalnih (oz. mestnih) skupnostih v Sloveniji. Programsko skupino vodi prof. dr. Gorazd Meško, kot raziskovalci pa se na programu udeležujejo še: Branko Ažman, Igor Bernik, Aleš Bučar Ručman, Katja Eman, Benjamin Flander, Rok Hacin, Branko Lobnikar, Maja Modic, Andrej Sotlar, Bojan Tičar in Bernarda Tominc. Delo Programske skupine sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS).

V okviru konference, na kateri je sodelovalo 79 udeležencev, je bilo predstavljenih dvanajst znanstvenih in strokovnih razprav, h kakovosti vsebine konference so s svojimi razpravami in predlogi prispevali udeleženci konference: župani in podžupani slovenskih občin, direktorji (med)občinskih uprav, predstojniki (med)občinskih inšpektoratov, drugi zaposleni na občinah, predstavniki nevladnih organizacij, civilne zaščite, policije ter druga zainteresirana javnost.

Nekateri vsebinski poudarki konference

Znanstvena in strokovna vsebina predstavljenih raziskovalnih del je obsegala splošna teoretična izhodišča, opredelitev temeljnih izzivov zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih ter predstavitev rezultatov dosedanjih raziskav, kar predstavlja osnovo za projektno delo programske skupine, ki je usmerjeno v izdelavo celostne študije o varnosti in zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih v Sloveniji.

Na Fakulteti za varnostne vede je bilo v preteklih desetih letih izvedenih kar nekaj raziskav, ki preučujejo zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti ter varnostne izzive, tveganja in ogrožanja. Ugotovitve teh raziskav je predstavil dr. Gorazd Meško kot vodja programske skupine, saj le-te služijo kot izhodišče načrtovanja aktualnega projekta Varnost v lokalnih skupnostih, ki je nastal ob

spoznanju, da v Sloveniji še nimamo celostne raziskave o zagotavljanju varnosti na lokalni ravni, dosedanje analize pa so nezdružljive in preveč parcialne. Kot je poudaril v svojem prispevku, so bile dosedanje raziskave usmerjene predvsem v preučevanje policijskega dela v skupnosti, preprečevanja kriminalitete, delovanja (so)svetov za varnost, občutkov ogroženosti in strahu pred kriminaliteto, razvoja sodelovanja med različnimi akterji na področju varnosti v lokalnih skupnostih in potrebah za usposabljanje strokovnjakov za koordinacijo na področju (javne) varnosti v lokalnih skupnostih. Avtor poudarja, da so se raziskave usmerjale tudi na policijsko delo in preprečevanje kriminalitete in nereda ter njenega vpliva na širše področje človekove varnosti v lokalnih skupnostih, ki izpostavlja pomembne vidike kakovosti življenja v lokalnih skupnostih in razvoj t. i. skupnosti, ki skrbijo za svoje prebivalce (angl. *communities that care*). V svojem nastopu je poudaril pomen raziskovalnega dela in prenosa (spo)znanj v prakso, na osnovi katerih se odločevalci lažje odločajo o prioritetah na različnih varnostnih področjih.

Dr. Andrej Sotlar je poudaril dejstvo, da se pri zagotavljanju varnosti sicer prepletajo trije ključni referenčni objekti, to so – država, lokalna skupnost in posameznik, vendar se moramo zavedati, da imajo viri ogrožanja, ne glede na poreklo (globalno, nadnacionalno, nacionalno), vedno lokalne posledice. In v luči tega ne smemo pozabiti, da nabor in pestrost »varnostnih« nalog, ki so v pristojnosti občine, bistveno prekaša pogoste razprave, ki varnost v lokalni skupnosti zreducirajo na delovanje občinskega redarstva ali razprave za in proti mestni policiji. Velik minus zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti pa prav gotovo predstavlja velikost ali bolje rečeno majhnost nekaterih občin, saj je ravno zaradi tega dejstva pod vprašaj postavljena učinkovitost in strokovnost opravljenih nalog občinskih služb za zagotavljanje varnosti, reda, zaščite in reševanja, pomoči itd.

Pregled pravne ureditve zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih zajema analizo ustavnih določil in določil 39 zakonov. Kot ugotavlja dr. Bojan Tičar, varnosti na lokalni ravni v najširšem smislu ne predstavlja samo varnosti organizacij in občanov pred kriminaliteto oz. pred deviantnimi ravnanji posameznikov, temveč tudi druge vidike varnosti, kot so varnost okolja, varno zagotavljanje gospodarskih in negospodarskih javnih služb ter socialno in zdravstveno varnost občanov na lokalni ravni.

Dr. Maja Modic, ki je predstavila izsledke ciljnega raziskovalnega projekta *Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni*, opozarja, da naloge, ki so nekoč izključno spadale v pristojnost policije, danes prehajajo na področje dela drugih subjektov, zato pa sodobni pristopi k zagotavljanju varnosti na lokalni ravni temeljijo na vzpostavljanju partnerstev, ki lahko povezujejo državno in lokalno raven oblasti, javno in zasebno sfero, pravosodje in socialno politiko itd. Ne samo vzpostavitev partnerskega sodelovanja, še bolj pomembno je, kakšni so odnosi med ključnimi subjekti, kako poteka sodelovanje in kakšna so stališča posameznega subjekta tako do lastne kakor tudi do vloge ostalih subjektov. Torej razliko dela kakovost sodelovanja, saj je samo sodelovanje zaradi narave sodobnih virov ogrožanja nujno povsod. Kot primer naj navedemo, da so župani v raziskavi iz leta 2012 med ogrožajočimi varnostnimi pojavi izpostavili predvsem naravne nesreče in posledice, ki jih prinaša naraščajoča brezposelnost,

ki v osnovi zahtevajo multiagencijsko sodelovanje.

Pomen sodelovanja pri zagotavljanju varnosti je izpostavil tudi Roman Fortuna iz Mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana, ki je v tej luči izpostavil protokol sodelovanja, ki sta ga 2009 podpisala MO Ljubljana in PU Ljubljana in zajema naslednja področja sodelovanja: varnost cestnega prometa in varstvo cest, javni red in mir, javni shodi in prireditve, preventivna dejavnost, izobraževanje in usposabljanje, varstvo živali ter tudi področje kriminalitete in iskanje oseb, čeprav v omejenem obsegu. Oblike sodelovanja med redarstvom in policijo v Ljubljani obsega opazovalno službo, patroljiranje, sodelovanje v načrtovanih poostrenih nadzorih, izobraževanja, (so)uporabo tehnične opreme, nudenje podatkov in informacij ter ne nazadnje tudi neformalno druženje. Pri pregledu dela, delovnih področij in nalog mestnega redarstva je avtor opozoril na paradoks trenutne ureditve upravljanja varnosti v lokalnih skupnostih, saj po njegovem mnenju Zakon o občinskem redarstvu zadovoljivo ureja delovanje manjših redarstev, ki so načelno zadovoljna s trenutnim stanjem in ne želijo sprememb, a s čakanjem na najpočasnejše zavira delo in razvoj večjih (mestnih) redarstev.

Prej omenjena brezposelnost prav gotovo korelira z naraščajočo revščino v Sloveniji, dr. Benjamin Flander pa je ugotavljal povezanost med revščino, socialno izključenostjo in stopnjo kriminalitete. Kljub kompleksnosti razmerij med socialnoekonomskimi dejavniki (brezposelnost, družbena neenakost, nizki dohodki, revščina in socialna izključenost) ter kriminaliteto rezultati študije kažejo na pozitivno korelacijo. Za lokalne skupnosti (z nekaterimi izjemami seveda) iz regij z visoko povprečno stopnjo tveganja revščine in socialne izključenosti (pomurska, podravska, koroška) je značilna visoka povprečna stopnja pravnomočno obsojenih oseb. Visoka povprečna stopnja pravnomočno obsojenih oseb je značilna tudi za mestne občine teh regij. Poleg tega policijske uprave teh regij praviloma obravnavajo večji delež kriminalitete.

Analizo korelacij med migracijami in kriminaliteto je predstavil dr. Aleš Bučar Ručman, ki je opozoril tudi v luči aktualnih migracij v Evropi, da tovrstna razprava temeljito presega ozke stereotipne predstave in predsodke o »kriminalnih prišlekkih« in se pojavlja v obliki strukturnega ali direktnega nasilja oziroma kriminalitete. Strukturno nasilje in kriminaliteta, ki lahko delujeta v ozadju direktnega nasilja in vplivata na globalne razmere in sta povod za emigracijo ter tudi element viktimizacije priseljencev in njihovih potomcev po emigraciji in nastanitvi v imigracijskih družbah. Direktno nasilje oziroma direktna kriminaliteta se kaže kot kriminaliteta, ki deluje kot dejavnik potiska in vzrok za mednarodne migracije (vojne, spopadi, ekonomsko nasilje, okoljska kriminaliteta, etnični in verski konflikti, organizirana kriminaliteta itn.), kot kriminaliteta, ki je povezana z izkoriščanjem migrantov (trgovina z ljudmi, tihotapljenje ljudi, siljenje v prostitucijo, eksploatacija delavcev migrantov in druge oblike nasilja nad njimi) in kot kriminaliteta priseljencev in njihovih potomcev.

Proaktivni pristop k reševanju varnostne problematike se razvija tudi v okviru sodobnega koncepta izvajanja policijskega dela v lokalnih okoljih, tj. policijskega dela v skupnosti. Pravno podlago za tovrstno delo je predstavil Marko Podlesnik z Generalne policijske uprave, ki je prispevek pripravil skupaj z mag. Tatjano Bobnar. Avtor je poudaril Strategijo policijskega dela v skupnosti, ki je bila sprejeta

februarja 2013. Na podlagi le-te so bila za policijsko delo v skupnosti izvedena usposabljanja za t. i. multiplikatorje, pripravljene delavnice za prepoznavanje in preprečevanje nestrpnosti, izvedeni so bili tudi tečajji osnov romskega jezika ter organizirani strokovni posveti na območju vseh policijskih uprav, katerih so se udeležili tudi predstavniki lokalnih skupnosti ter občinskih redarstev. S svojim delom policija sledi razvoju družbe in tehnologij, kar pomeni, da je postala nujna tudi dejavna prisotnost policije na brezplačnih družbenih internetnih omrežjih. Avtor je predstavil tudi nekatere dobre prakse dela slovenske policije: projekt ePolicist, projekt Infopol, predstavitev preventivnih aktivnosti in nujnih ukrepov policije ob AMOK dogodkih, projekt Mobilna policijska postaja in projekt »Predlagaj prometno kontrolo«, ki poteka preko spletne aplikacije.

Vezano na zgornjo temo je dr. Branko Lobnikar predstavil merski instrument, ki so ga razvili za analiziranje kakovosti policijskega dela v lokalnih skupnostih in meri indeks implementacije policijskega dela: kakovost stikov policistov s prebivalci, stopnjo zaznavanja kaznivih ravnanj v okolju, občutek varnosti ter stopnjo skupnostne povezanosti prebivalcev. Eden izmed izsledkov predstavljene raziskave je med drugim tudi to, da imamo v Sloveniji močno povezane skupnosti, kar bi zagotovo veljalo izkoristiti. Hkrati pa poudarja, da so rezultati prizadevanja slovenske policije pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti že dobro vidni. Ljudje namreč kakovost stikov policistov z ljudmi ocenjujejo nadpovprečno dobro.

Rok Hacin je predstavil raziskavo, ki jo je izvedel skupaj z dr. Katjo Eman na temo porazdelitve kaznivih dejanj v Ljubljani. Raziskava je pokazala, da je skoraj tretjina vseh kaznivih dejanj v Sloveniji izvedenih prav v Ljubljani in da je najpogostejša oblika kriminalitete v Ljubljani premoženjska kriminaliteta (pri čemer pa se ne razlikuje od drugih občin). Največja koncentracija premoženjske kriminalitete v Ljubljani je prisotna v centru mesta in se nadalje širi po glavnih prometnicah, ki vodijo na obrobje mesta, potem na območju nakupovalnih središč in parka Tivoli. Avtorja ugotavljata, da je za to območje značilna velika fluktuacija ljudi, kar poleg nepozornosti ljudi v množici predstavlja idealno priložnost za premoženjsko kriminaliteto. Kljub navedenemu, pa Ljubljana spada v kategorijo najbolj varnih prestolnic v Evropi.

Komuniciranje in uporaba kibernetskega prostora je danes nepogrešljiv del človekovega vsakdana. Na morebitne pasti, ki jih prinaša kibernetski prostor, je v razpravi opozoril dr. Igor Bernik. Poleg običajnih, najpogosteje s financami povezanih dejanj, avtor opozori na dejanja trpinčenja in nadlegovanja, sekstinga, zalezovanja, različnih oblik kibernetskega izsiljevanja, ustrahovanja in posega v zasebnost posameznika z namenom zlorab posameznikove integritete. Ljudje se premalo zavedamo tudi tega, da v tem svetu kibernetskega prostora nismo anonimni in najnovejše raziskave kažejo veliko izpostavljenost različnim kibernetskim tveganjem. Zato avtor poudarja pomen izobraževanja in usposabljanja na področju kibernetske varnosti, ki naj na vseh ravneh družbenega življenja postane del vsakdana za usposobitev ozaveščenega posameznika, ki premišljeno in odgovorno uporablja kibernetski prostor.

Ozaveščanje pa bi bila lahko ena izmed nalog urbanega varnostnega managerja, morebitnega novega poklicnega profila, ki bi na lokalni ravni v okviru lokalnih skupnosti upravljal in vodil področje zagotavljanja varnosti preko priprav

in implementacije ustreznih politik ter načrtovanja in izvajanja pritikajočih nalog. Razpravo na to temo je predstavila Bernarda Tominc, ugotovitve pa izhajajo iz mednarodnega raziskovalnega projekta URBIS. Narava sodobnih virov ogrožanja in dinamika sodobne družbe zahtevata specifične oblike odzivanja tako na preprečevanje kriminalitete kot tudi na druge oblike (kriznih) situacij, kar pa je povezano s posebnimi znanji, izkušnjami, sposobnostmi, veščinami in osebnostnimi lastnosti odgovornih za ustrezno upravljanje in odzivanje.

Udeleženci konference so izpostavili dve temeljni področji: delo inšpekcijskih služb, ki se soočajo s kadrovsko podhranjenostjo, ter vsebino občinskih programov varnosti, ki so, razen redkih izjem, mrtva črka oziroma, po besedah enega izmed udeležencev, farsa na papirju, so preobsežni in vsebujejo preveč podrobnosti, saj so bili sprejeti v časovni stiski in tudi niso upoštevali značilnosti in potreb posamezne lokalne skupnosti, ampak so slepo sledili takratnim smernicam policije.

Občinski programi varnosti bi morali postati strateški dokumenti, ki bi vsebovali prioritete zagotavljanja varnosti v lokalni varnosti in tako preseči dosedanjo obliko »priročnika«. Podrobnosti zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih bi se morale določiti v letnih načrtih, kar podpirata tudi Ministrstvo za javno upravo in Ministrstvo za notranje zadeve. Ta razprava je podprla enega izmed raziskovalnih ciljev programske skupine, da preuči učinkovitost občinskih programov varnosti.

Področje dela inšpekcijskih služb so prenekateri (predvsem male) občine zanemarile tudi do te mere, da se lokalna samouprava na tem področju enostavno ne izvaja, kljub temu da imajo enako pooblastila kot velike (mestne) občine. Predlog udeležencev je bil, da se te vsebine vključijo v prihodnjo obravnavo v okviru raziskovanja in dela programske skupine.

Bernarda Tominc